

गृहकारक पुं गृहं करोति कृ-एषु ६त०। गृहनिर्मा-
णकारके वर्षसङ्करभेदे । “प्रतिमाचटकादेव क-
न्यायां नापितस्य च । सुतकारस्य सम्भूतिः सोपान
गृहकारकः” पराशरः २गृहकर्त्तरि (वरासि) ति० ।
“गृहगण्डचक्रसंयोगात् कुम्भकारो यथा वटम् । करोति
तृणमृत्काष्ठं गृहं वा गृहकारकः” याज्ञ० ।

गृहकारिन् ति० गृहं करोति कृ-णिनि । (वरासि)
१गृहकारके स्त्रियां ङीप् (कुम्भिक्या) २कीटभेदे ।
सा च जातिः उपस्करहरणपापजाता । यथाह
“यकोभवति हृत्वाग्निं गृहकारी ह्युपस्करम्” मनुः ।

गृहकुक्कुट पुंस्त्री गृहे रुद्धः कुक्कुटः । कुक्कुटभेदे “श्वेताय
दद्याद् गृहकुक्कुटाय चतुर्थभक्त्याय बुभुक्षिताय” सुश्रु० ।

गृहकूलक पुं गृहस्य कूले समीपे भवः कन् । चिच्चि-
डाख्ये शाके शब्दार्थचि० ।

गृहगोधा स्त्री गृहस्य गोधेव । (टिक्टिकी) व्यञ्ज्याम् रा-
जनि० । स्वार्थे क । तत्तार्थे अमरः “श्वेता गृहगोधि-
कार्जने” इ० स० ५४ अ० । पुरुषार्थप्रमाणतोयज्ञापिका श्वेता
गृहगोधिकेत्यर्थः । पिङ्गलवर्णायास्तस्यावामे स्थिताया
गमने शुभत्वं यथाह इ० स० ८६ अ० “शिवो यथाभा-
रत्वा कुक्कुः पिङ्गला गृहगोधिका । स्फुरती परपुत्रा च
पुत्रा मानस्य वामतः “गृहगोधिकेति संज्ञा विज्ञेया
कुक्षमत्स्यस्य । दिङ्मण्डलेऽभ्यन्तरवाह्यभागे फलानि वि-
द्यात् गृहगोधिकायाः” ८८ अ० । [(टिक्टिकी) हेम० ।

गृहगोलिका स्त्री गृहे गोधिका शृणो० । व्येष्ट्याम्
गृहचूली स्त्री “पूर्वापरे त्रयाले गृहचूली दक्षिणोत्तरे का-
चम्” इ० स० ५२ अ० द्विषाले गृहभेदे

गृहज पुं गृहे दासां जायते जन-ङ । दासभेदे “ध्वजाह-
तोभक्तदासा गृहजः क्रीतदन्त्रिभौः पैतृकोदण्डदासश्च
सप्तैते दासयोनयः” मनुः । “दासास्तु गृहजादयः”
नारदः १७२५ अ० दशश्रुम् । [काष्ठीके त्रिका० ।

गृहणी स्त्री गृहे नीयते नी-कर्मणि क्तिप् संज्ञायां णत्वम् ।
गृहतटी स्त्री गृहस्य तटीव । वीथिकायाम् (पिंडा दाओका)
इति ख्याते पदार्थे हारा० ।

गृहदेवता स्त्री गृहे वासो स्थिता देवता । वास्तुपुरव-
देहस्येषु अग्न्यादिषु ब्रह्मान्तेषु ४५ संख्यकदेवताभेदेषु
गृहशब्दे दशश्रुम् “गृहाय गृहदेवताभ्यो वास्तुदेव-
ताभ्यः” आश्व० म० ११२।४ सू०

गृहदेवी स्त्री गृहे तत्पुत्रो विनिश्चय पूज्या देवी । जरानाम

राक्षसाम् तत्कथा भा० स० १७ अ० “जरा नामा-
ऽस्मि भद्रं ते राक्षसी कामरूपिणी । तव वेश्मनि
राजेन्द्र ! पूजिता न्यवसं सुखम् । गृहे गृहे मनुष्याणां
नित्यं तिष्ठामि राक्षसी । गृहदेवीति नाम्ना वै पुरा
सृष्टा स्वयम्भुवा । दानवानां विनाशाय स्थापिता दिव्य
रूपिणी । यो मां भक्त्या लिखेत् कुक्षे सपुत्रां यौवना-
न्विताम् । गृहे तस्य भवेद् वृद्धिरन्यथा हानिमाप्नुयात् ।
त्वद्गृहे तिष्ठमाना तु पूजिताऽहं सदा विभो ! । लि-
खिता चैव कुक्षोऽहं पुनैर्बद्धमिराहता । गन्धधूपै-
स्तथा धूपैर्भक्ष्यैर्भोज्यैः सुपूजिता । साऽहं प्रत्युपका-
रार्थं चिन्तयाम्यनिशितव । तवमे पुत्रसकले दृष्ट-
वत्यस्मि धार्मिक ! । संज्ञेष्टिते मया दैवात् कुमारः सम
पद्यत । तव भाग्यानुमहाराज ! हेतुमात्रमहं त्विह ।
मेरुं वा खादितुं शक्ता किं पुनस्तव बाह्यकम् । गृहसं-
पूजनात्तु ह्यमया प्रत्यर्पितस्तव” [रत्नमा० ।

गृहद्रुम पुं गृहमिव द्रुमः । मेघशृङ्गीवृक्षे (गाडरशिङ्गा)
गृहधूप पुं गृहस्य धूप इव । धूपभेदे “मयूरपिच्छं निम्बस्य
पत्राणि दहतीफलम् । सरिचं हिङ्गु मांसीक्षु वीजं
कापीससम्भवम् । कागरोमाहिर्निर्मिकौ विष्टा वैष्णविकी
तथा । गजदन्तश्च तच्चूर्णं किञ्चिद्दहतविमिश्रितम् ।
गृहेषु धूपनं दत्तं सर्वान् वालमहान् जयेत् ।
पिशाचान् राक्षसान् हत्वा सर्वैर्ज्वरहरं भवेत्”
शब्दार्थचि० । गृहधूपोऽप्यत्र ।

गृहधूम पुं गृहगतो धूमः । (भुल) ख्याते पदार्थे । “सैन्धवं
करवीरश्च गृहधूमं यिषं तथा” “ततो हरिद्रा गृह-
धूमरोधपतङ्गचूर्णैः बसनःशिलानैः” सुश्रु० ।

गृहनमन न० गृहं नमयति नम-णिच्-ल्यु पूर्वपदात्
संज्ञायां णत्वप्राप्तौ शुभ्रा० न णत्वम् । वायौ ।

गृहनाशन पुंस्त्री गृहं नागयति प्रवेशेन नश-णिच्-ल्यु ।
वनकपोते (बुधु) राजनि० कपोतशब्दे तस्य गृहनाश-
कता दशश्रु स्त्रियां जातित्वात् ङीष् । [ङीष् ।

गृहनीड पुंस्त्री गृहे नीडमय । चटके हारा० स्त्रियां
गृहप पुं गृहं पाति पा-क । गृहपती

गृहपति पुं ६त० गृहस्वामिनि, १गृहस्य, द्वितीयाश्र-
मिणि २मन्त्रिणि, ३धर्म च भेदि० ४सत्ययागकर्त्तरि
यजमाने “बद्धेषु गृहपतये” कात्या० श्रौ० ८।२।३ “गृ-
हपतिर्याजमानमयुक्तत्वात्” १२।१।८ “याजमानं यत्-
कर्म तत् गृहपतिः करोति कर्मन्तरे तस्यायुक्तत्वात्